

HOTĂRÂREA CURȚII

din 17 aprilie 1986¹

Statul olandez

împotriva

Ann Florence Reed

(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare,

formulată de Hoge Raad der Nederlanden)

„Dreptul de ședere al partenerului necăsătorit al unui lucrător resortisant al altui stat membru”

Cauza 59/85

În cauza 59/85,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos), pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Statul olandez (Ministerul Justiției)

și

Ann Florence Reed, cu reședința în Swindon (Marea Britanie),

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 7 și 48 din Tratatul CEE, precum și a articolului 10 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2)

CURTEA,

constituită din: U Everling, președinte de cameră, în calitate de președinte, T. Koopmans, K. Bahlmann și R. Joliet, președinți de cameră, O. Due, Y. Galmot, C. Kakouris și T. F. O'Higgins, judecători,

avocat general: C. O. Lenz,

grefier: H. A. Rühl, administrator principal,

având în vedere observațiile prezentate:

— pentru Ann Florence Reed, reclamanta în acțiunea principală, de W. Th. Snoek, avocat în Amsterdam,

¹ Limba de procedură: olandeza.

— pentru guvernul olandez, în cadrul procedurii scrise, de domnul I. Verkade, Secretar general al Ministerului Afacerilor Externe, în numele Ministrului Afacerilor Externe și, în cadrul procedurii orale, de domnul D. J. Keur, în calitate de agent,

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul E. Traversa, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent, asistat de Maître F. Herbert, avocat în Bruxelles,

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 19 februarie 1986,

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Prin ordonanța din 22 februarie 1985, primită la grefa Curții la 1 martie 1985, Hoge Raad der Nederlanden a adresat, în temeiul articolului 177 din tratat, trei întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 7 și 48 din Tratatul CEE, precum și a articolului 10 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu având ca obiect respingerea, prin decizia din 21 octombrie 1982 a Secretarului de stat pentru justiție, a cererii pentru permisul de ședere depusă de Ann Florence Reed (denumită în continuare dra Reed), reclamanta în acțiunea principală, în calitate de parteneră a unui lucrător resortisant al altui stat membru.

3 Din dosar rezultă că, în conformitate cu Vreemdelingencirculaire din 1982, prin care Țările de Jos au prezentat politica pe care intenționează să o aplice în privința străinilor, un străin care are o relație stabilă cu un cetățean olandez sau cu un străin admis în Țările de Jos în calitate de refugiat sau de beneficiar al dreptului de azil ori cu un străin care deține un permis de ședere poate primi, în anumite condiții, dreptul de ședere în Țările de Jos. În special, partenerii trebuie să trăiască împreună și să aibă un domiciliu comun sau să fi locuit deja împreună înainte de sosirea lor în Țările de Jos, să fie celibatari și să aibă suficiente mijloace de trai pentru partenerul străin, precum și o locuință corespunzătoare.

4 Dra Reed, resortisantă britanică celibatară, a sosit la 5 noiembrie 1981 în Țările de Jos, unde s-a înregistrat ca persoană în căutarea unui loc de muncă la 22 ianuarie 1982, însă fără a reuși să găsească un loc de muncă. La 24 martie 1982, aceasta a solicitat un permis de ședere, motivând că locuiește cu domnul W., de asemenea resortisant britanic și necăsătorit, care lucrează în Țările de Jos de la 5 noiembrie 1981 și a obținut, la 23 februarie 1982, un permis de ședere, în calitate de resortisant al unui stat membru al CEE, valabil până la 5 noiembrie 1986. La data deciziei atacate, dra Reed și dl W. locuiau împreună în Țările de Jos și aveau deja o relație stabilă de cinci ani.

5 Dra Reed a introdus o cerere de revizuire împotriva respingerii cererii sale de acordare a permisului de ședere de către Secretarul de stat pentru justiție. Întrucât această cerere nu are efect suspensiv, dra Reed a introdus o cerere de ordonanță președințială la președintele Rechtbank din Haga pentru a obține un ordin ca statul olandez să se abțină de la orice măsură de expulzare împotriva acesteia înainte de pronunțarea unei decizii definitive în cazul cererii pentru permisul de ședere. Președintele Rechtbank a dat curs acestei cereri, întemeindu-și decizia pe evoluția juridică ce obligă ca, pentru aplicarea articolului 10 din Regulamentul nr. 1612/68, partenerii necăsătoriți să fie asimilați unor soți, în măsura posibilă, în cazuri precum cel din speță.

6 Întrucât statul a atacat hotărârea în fața Gerechthof din Haga, acesta din urmă a confirmat ordonanța președintelui Rechtbank, dar a modificat motivarea. În conformitate cu hotărârea de

trimitere, Gerechtshof a constatat că interdicția formulată la articolul 7 și la articolul 48 paragraful al doilea din Tratatul CEE, a oricărei discriminări pe motiv de naționalitate între lucrătorii statelor membre obligă ca politica unui stat în privința străinilor, astfel cum rezultă din Vreemdelingen-circulaire, să permită partenerului unui lucrător resortisant al altui stat membru angajat în Țările de Jos să locuiască împreună cu lucrătorul respectiv, în aceleași condiții care se aplică partenerului unui lucrător de cetățenie olandeză. Statul a introdus un recurs în casație în fața Hoge Raad împotriva hotărârii pronunțate de Gerechtshof.

7 Considerând că litigiul ridică întrebări privind interpretarea dreptului comunitar, Hoge Raad a suspendat judecata până la pronunțarea unei hotărâri preliminare de către Curte cu privire la următoarele întrebări:

„1) Având în vedere dispozițiile articolului 10 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68, reprezintă o discriminare interzisă de articolele 7 și 48 din Tratatul CEE fapta unui stat membru, în cadrul politicii sale privind străinii, de a asimila soțului unui lucrător cetățean al respectivului stat membru persoana care are o relație stabilă cu acesta, dar de a nu asigura același tratament unei persoane care are o relație stabilă cu un lucrător resortisant al altui stat membru, dar care lucrează și locuiește în primul stat membru menționat?

2) Fapta statului membru de a asimila soțului nu numai partenerul care are o relație stabilă cu unul din resortisanții acestui stat, ci și partenerul care are o relație stabilă cu o persoană care beneficiază, în principiu, de un drept de ședere nelimitat în acest stat membru influențează răspunsul la prima întrebare?

3) Articolul 10 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 1612/68 trebuie să fie interpretat în sensul că partenerul care are o relație stabilă cu lucrătorul menționat de această dispoziție este asimilat, în anumite condiții, soțului?”

Cu privire la a treia întrebare

8 Este necesar să se răspundă mai întâi la a treia întrebare.

9 Dra Reed susține că, având în vedere evoluția juridică și socială, pentru aplicarea articolului 10 din Regulamentul nr. 1612/68 și în special în sensul cuvântului „soț” prevăzut de acest articol, partenerii necăsătoriți trebuie să fie asimilați, în măsura posibilă, unor soți, în cazuri precum cel din speță.

10 Guvernul olandez susține că a treia întrebare privește interpretarea unei dispoziții a unui regulament care are efect direct în toate statele membre și că, prin urmare, acesta nu poate fi interpretat decât în cadrul comunitar. Legiuitorul comunitar a folosit cuvântul „soț”, în sensul dreptului familiei. Întrucât în sprijinul unei interpretări dinamice, se face apel la evoluția intervenită în concepția socială și juridică, este necesar ca o asemenea evoluție să poată fi constatată în întreaga Comunitate; un astfel de argument nu se poate întemeia doar pe evoluția socială și juridică dintr-un singur stat membru sau din câteva state membre. În consecință, nu există niciun motiv pentru a se da noțiunii de „soț” o interpretare care să depășească noțiunea juridică a acestui termen, cu drepturile și obligațiile atașate acestuia, și care nu există în relațiile dintre partenerii necăsătoriți.

11 Comisia constată că nu există nicio dispoziție de drept comunitar care să definească noțiunile de „soț” și „relații conjugale”. În prezent, în Comunitate, nu se poate vorbi deloc despre un consens ca partenerii necăsătoriți să fie asimilați soților. Comisia exclude, prin

urmare, orice posibilitate de a soluționa problema ridicată prin intermediul unei interpretări în sens larg a articolului 10 din Regulamentul nr. 1612/68.

12 Din dispozițiile articolului 189 din Tratatul CEE rezultă că Regulamentul nr. 1612/68 are aplicabilitate generală, este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în fiecare stat membru.

13 Rezultă că interpretarea dată de Curte unei dispoziții a acestui regulament produce efecte în toate statele membre și că o interpretare a noțiunilor juridice întemeiată pe evoluția societății trebuie făcută printr-o examinare a situației la nivelul întregii Comunități, și nu la nivelul unui singur stat membru.

14 Articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1612/68 conferă anumitor membrii ai „familiei” lucrătorului, inclusiv „soțului”, indiferent de cetățenia acestora, „dreptul să se stabilească împreună cu lucrătorii care sunt resortisanți ai unui stat membru și ocupă un loc de muncă pe teritoriul altui stat membru”.

15 În lipsa oricărei indicații privind evoluția socială generală care să justifice o interpretare în sens larg și în lipsa oricărei indicații contrare din regulament, trebuie să se constate că, prin utilizarea cuvântului „soț”, articolul 10 din regulament se referă exclusiv la o relație întemeiată pe căsătorie.

16 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1612/68 nu poate fi interpretat în sensul că un partener care are o relație stabilă cu un lucrător resortisant al unui stat membru angajat pe teritoriul unui alt stat membru trebuie să fie asimilat, în anumite condiții, „soțului”, în sensul acestei dispoziții.

Cu privire la prima și a doua întrebare

17 Având în vedere strânsa legătură dintre acestea, primele două întrebări adresate de Hoge Raad trebuie să fie conexe.

18 Reclamanta în acțiunea principală consideră că politica aplicată de Țările de Jos în privința partenerilor necăsătoriți ai lucrătorilor resortisanți ai altui stat membru este incompatibilă cu Tratatul CEE și introduce o discriminare în raport cu Regulamentul nr. 1612/68, întrucât permite unui cetățean olandez să își aducă în Țările de Jos un partener de cetățenie străină, deși această posibilitate nu este acordată și unui resortisant al altui stat membru.

19 Guvernul olandez susține, în primul rând, că dreptul resortisanților CEE, care au un drept de ședere în temeiul dreptului comunitar, de a aduce cu ei membrii familiei, astfel cum este prevăzut în special la articolele 10 și următoarele din Regulamentul nr. 1612/68, nu se întemeiază pe o situație comparabilă cu cea a lucrătorilor naționali și nu reprezintă, prin urmare, un efect al principiului nediscriminării, ci un drept autonom conferit de dreptul comunitar, al cărui conținut și sferă de aplicare sunt stabilite, în cazul de față, în mod exhaustiv prin Regulamentul nr. 1612/68. În al doilea rând, nu din cauza cetățeniei diferite reclamanta în acțiunea principală și dl W. au fost tratați diferit față de cetățenii olandezi, ci din cauza situației lor juridice referitoare la dreptul de ședere, fapt confirmat de politica aplicată de Țările de Jos în acest domeniu, care nu face distincție între cetățenii olandezi și străinii care dețin un permis de ședere.

20 Comisia constată că politica aplicată de Țările de Jos în privința străinilor, contestată în această speță, reprezintă o discriminare interzisă prin articolele 7 și 48 din Tratatul CEE, în

măsura în care lucrătorul resortisant al altui stat membru care ocupă loc de muncă în Țările de Jos nu este tratat în mod egal cu un coleg de cetățenie olandeză în ceea ce privește admiterea în Țările de Jos a partenerului său, care nu este cetățean olandez. Într-adevăr, orice stat membru care autorizează venirea partenerului necăsătorit al resortisanților, pe motiv că este necesar, în cadrul unei relații stabile, ca acest partener să fie asimilat unui partener conjugal, are obligația, în această privință, de a asimila în totalitate lucrătorii resortisanți ai altor state membre angajați pe teritoriul său propriilor cetățeni. În plus, din elementele transmise Curții nu reiese că statul olandez a susținut că discriminarea în cauză este justificată prin motive obiective.

21 În primul rând, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 7 din tratat, „în domeniul de aplicare a prezentului tratat și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevede, se interzice orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie”. Acest principiu, formulat în mod general la articolul 7 din tratat, este aplicat în mod specific la articolul 48 din tratat în ceea ce privește libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității.

22 Prin urmare, este necesar să se verifice dacă posibilitatea de a fi însoțit de partener fără a fi căsătorit intră în sfera de aplicare a tratatului și este, prin urmare, apreciată în lumina principiului nediscriminării enunțat de dispozițiile menționate anterior.

23 Având în vedere că, în conformitate cu hotărârea de trimitere, dl W. are calitatea de lucrător salariat, este necesar să se examineze întrebarea mai ales în lumina articolelor 48 și 49 din tratat și a dispozițiilor legislației secundare adoptate pentru punerea în aplicare a acestora, în special a Regulamentului nr. 1612/68 al Consiliului.

24 Articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 prevede că lucrătorul resortisant al unui stat membru trebuie să beneficieze în statul membru gazdă de „aceleași avantaje sociale și fiscale ca și lucrătorii naționali”.

25 Astfel cum a subliniat Curtea, în special în hotărârea din 30 septembrie 1975 („Cristini”, 32/75, Rec. p. 1085), trimiterea la „avantajele sociale” din articolul 7 alineatul (2) nu trebuie să fie interpretată restrictiv.

26 Astfel cum a amintit în mod constant Curtea, din obiectivul egalității de tratament urmărit prin articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 rezultă că noțiunea de avantaj social, extinsă de această dispoziție la lucrătorii resortisanți ai altor state membre, include toate avantajele care, „indiferent dacă sunt sau nu în legătură cu un contract de muncă, sunt acordate, în general, lucrătorilor naționali, în principal datorită calității lor obiective de lucrători sau pentru simplul fapt că își au reședința pe teritoriul național, și a cărei extindere la lucrătorii resortisanți ai altor state membre pare, prin urmare, capabilă să faciliteze mobilitatea acestora în cadrul Comunității (hotărârea din 31 mai 1979, Even, cauza 207/78, Rec., p. 2019 și hotărârea din 20 iunie 1985, Deak, cauza 94/84, Rec. 1985, p. 1873).

27 Astfel cum a stabilit Curtea în hotărârea din 30 septembrie 1975, menționată anterior, și în hotărârea din 20 iunie 1985 (Mutsch, 137/84, Rec. 1985, p. 2681), posibilitatea pentru un lucrător migrant de a beneficia de reduceri ale prețurilor transportului acordate familiilor numeroase sau de a utiliza propria limbă într-o procedură introdusă în fața instanțelor statului membru de reședință intră sub incidența noțiunii de avantaj social, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

28 Este necesar să se recunoască, în același spirit, că posibilitatea pentru un lucrător migrant de a obține un permis de ședere pentru partenerul său necăsătorit, care nu este resortisant al statului membru gazdă, poate contribui la integrarea acestuia în țara gazdă și, prin urmare, la

realizarea obiectivului liberei circulații a lucrătorilor. Prin urmare, această posibilitate trebuie să fie privită de asemenea, ca intrând sub incidența noțiunii de avantaj social, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

29 Prin urmare, este necesar să se concluzioneze că un stat membru care acordă un astfel de avantaj lucrătorilor săi naționali nu poate refuza să acorde acest avantaj lucrătorilor resortisanți ai altor state membre, fără a comite o discriminare pe motiv de cetățenie, interzisă prin articolele 7 și 48 din tratat.

30 Prin urmare, la prima și a doua întrebare trebuie să se răspundă că articolul 7 din tratat, coroborat cu articolul 48 din tratat și cu articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, trebuie să fie interpretate în sensul că un stat membru care le permite cetățenilor săi să obțină un obțină permis de ședere pe teritoriul său pentru partenerul lor necăsătorit, care nu este resortisant al acestui stat membru, nu poate refuza să acorde același avantaj lucrătorilor migranți resortisanți ai altor state membre.

Cu privire la cheltuielile de judecată

31 Cheltuielile efectuate de guvernul olandez și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Hoge Raad der Nederlanden, prin ordonanța din 22 februarie 1985, hotărăște:

1) Articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1612/68 nu poate fi interpretat în sensul că un partener care are o relație stabilă cu un lucrător resortisant al unui stat membru angajat pe teritoriul altui stat membru trebuie să fie asimilat în anumite condiții „soțului”, astfel cum prevede această dispoziție.

2) Articolul 7 din tratat, coroborat cu articolul 48 din tratat și cu articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, trebuie să fie interpretate în sensul că un stat membru care le permite cetățenilor săi să obțină un obțină permis de ședere pe teritoriul său pentru partenerul lor necăsătorit, care nu este resortisant al acestui stat membru, nu poate refuza să acorde același avantaj lucrătorilor migranți resortisanți ai altor state membre.

Everling	Koopmans	Bahlmann	Joliet	
Due	Galmot	Kakouris	O'Higgins	Schockweiler

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 17 aprilie 1986.

Grefier

P. Heim

Președintele camerei,

U. Everling

În calitate de președinte